

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

351-18/23
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 15306 датум 21.06.23

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

БЕОГРАД
Кнеза Милоша 20

На основу члана 20. став 2. Закона о Заштитнику грађана¹, сматрајући да до повреде права грађана долази због недостатака у прописима, Заштитник грађана подноси

ИНИЦИЈАТИВУ

Потребно је да Министарство финансија, у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарством за бригу о породици и демографију и Министарством просвете изнађе начин да јасно дефинише који орган је надлежан за издавање потврде/уверења законским заступницима вишеструко ометене деце која су у отвореној заштити, односно о којима родитељи непосредно брину, како би остварили право на ослобађање од плаћања пореза на употребу моторног возила, у складу са чланом 5. став 1. тачка 2а) и став 2. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара².

Разлози

Заштитнику грађана обратила се Комора социјалне заштите (у даљем тексту: Комора) иницијативом за поступање у вези са остваривањем права деце са сметњама у развоју и њихових породица.

Наиме, Комора је изнела проблем са којим се сусрећу родитељи деце са сметњама у развоју, који не могу да остваре право на ослобађање плаћања пореза на употребу моторног возила, у

¹ „Сл. гласник РС“, број 105/21

² „Сл. гласник РС“, бр. 26/2001, 80/2002, 43/2004, 31/2009, 101/2010, 24/2011, 100/2011 – усклађени дин. изн., 120/2012 – усклађени дин. изн., 113/2013 – усклађени дин. изн., 68/2014 – др. закон, 140/2014 – усклађени дин. изн., 109/2015 – усклађени дин. изн., 112/2015, 105/2016 – усклађени дин. изн., 119/2017 – усклађени дин. изн., 104/2018 – усклађени дин. изн., 86/2019, 90/2019 – усклађени дин. изн., 156/2020 – усклађени дин. изн., 118/2021, 132/2021 – усклађени дин. изн. и 141/2022 – усклађени дин. изн.)

складу са чланом 5. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара. Разлог због ког не могу да остваре наведено право је то што релевантним прописима није јасно дефинисан орган надлежан за издавање потврде/уверења да су деца вишеструко ометена у развоју.

Чланом 2. став 1. Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара прописано је да се порез на употребу моторних возила плаћа код издавања саобраћајне дозволе, односно регистрационе налепнице, осим код привремене регистрације која се врши на период краћи од једне године, за моторна возила, који се врше у складу са прописима којима се уређује безбедност саобраћаја на путевима, и то: путничких возила, мотоцикала, мотоцикала са бочним седиштем и тешких трицикала.

Поменути чланом 5. ст. 1. и 2. истог закона прописано је следеће:

„Порез на употребу моторних возила не плаћају:

1) особа са инвалидитетом са 80 или више процената телесног оштећења, на једно возило из члана 4. став 1. тачка 1. овог закона, које се на њено име прво региструје у једној години, уз доказе о испуњењу прописаних услова;

2) особа са инвалидитетом код којих постоји телесно оштећење које има за последицу неспособност доњих екстремитета ногу од 60 или више процената, на једно возило из члана 4. став 1. тачка 1. овог закона, које се на њено име прво региструје у једној години, уз доказе о испуњењу прописаних услова;

2а) законски заступници вишеструко ометене деце која су у отвореној заштити, односно о којима родитељи непосредно брину - на једно возило из члана 4. став 1. тачка 1. овог закона, које се на њихово име, односно на име једног од њих, прво региструје у једној години, уз доказе о испуњености прописаних услова;

3) здравствене установе основане од стране Републике Србије, аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе, чији је власник Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, у потпуности или у већинском делу - за амбулантна возила;

4) организације особа са инвалидитетом основане са циљем пружања помоћи лицима са инвалидитетом, које су регистроване у складу са законом - за возила прилагођена искључиво за превоз њихових чланова;

5) Министарство унутрашњих послова;

6) власници моторних возила чији погон је искључиво електрични, односно чији је један од погона електрични (хибридна возила).

Доказе о испуњењу услова за остваривање права из става 1. тач. 1), 2) и 2а) овог члана издају надлежни органи, за годину у којој се врши регистрација.“

Према искуствима запослених у центрима за социјални рад, како је наведено у обраћању Коморе, све већи број родитеља деце са сметњама у развоју није у могућности да оствари ово право због тешкоћа у прибављању потврде/уверења да су деца вишеструко ометена у развоју. Одредба којом је прописано да доказе о испуњењу услова за остваривање права на ослобођење од плаћања пореза на употребу моторних возила издају надлежни органи, није довољно прецизна када се ради о деци вишеструко ометеној у развоју. Центри за социјални рад нису у могућности да издају поменути потврду јер не воде регистре о утврђивању степена сметњи нити су орган који доноси акт о потреби детета за индивидуалном подршком.

Наиме, Законом о основном образовању и васпитању³, у члану 10. регулисано је образовање и васпитање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом. Поменути чланом прописано је да је ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, у смислу овог закона: дете са интелектуалним сметњама, дете са сензорним сметњама, дете са моторичким сметњама, дете са тешкоћама у учењу, дете са говорно-језичким сметњама, дете са проблемом у понашању, дете са емоционалним тешкоћама, дете са сметњама у развоју које се манифестују истовремено у неколико области, услед чега се дете суочава са бројним препрекама у задовољењу основних потреба и потребна му је најкомплекснија подршка или дете са другим сметњама због којих му је потребна подршка.

Законом о основама система образовања и васпитања⁴ прописано је да детету и ученику и одраслом коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета, тешкоћа у учењу, ризика од раног напуштања школовања и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, установа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека, прилагођавање начина остваривања школског програма и израду, доношење и остваривање индивидуалног образовног плана (члан 76. став 1).

Истим чланом прецизирано је да је Индивидуални образовни план (ИОП) посебан акт, који има за циљ оптимални развој детета и ученика и остваривање исхода образовања и васпитања, у складу са прописаним циљевима и принципима, односно задовољавања образовно-васпитних потреба детета и ученика. Такође је прописана и обавеза прибављања мишљења интересорне комисије приликом доношења ИОП.

Према члану 77. истог закона, интересорна комисија врши процену потреба детета, ученика и одраслог за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком.

Интересорну комисију образује орган јединице локалне самоуправе надлежан за послове друштвених делатности на основу споразума о сарадњи између установа система образовања, државне управе и локалне самоуправе, социјалне заштите и здравља (став 3).

Интересорна комисија прикупља и обрађује податке о личности у сврху процене потреба за пружањем додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету, ученику и одраслом. Подаци се прикупљају и обрађују уз поштовање начела сврсисходности, сразмерности, обавезе чувања тајне, организационих и техничких мера, обраде података и заштите података о личности деце, ученика и одраслих и чланова њихових породица, у складу са законом којим се уређује заштита података о личности (став 5).

Питања којима се уређује процена потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке детету, ученику и одраслом, састав и начин рада интересорне комисије, прописују споразумно министар надлежан за послове здравља, министар надлежан за послове социјалне политике и министар надлежан за државну управу и локалну самоуправу и министар (став 13).

На основу члана 77. став 13. Закона о основама система образовања и васпитања, министар просвете, науке и технолошког развоја, министар здравља, министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и министар државне управе и локалне самоуправе споразумно су донели Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом (у даљем тексту: Правилник)⁵

³ „Сл. гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 129/2021)

⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 129/2021

⁵ „Сл. гласник РС“, број 80/18

Овим правилником уређују се ближи услови за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету, ученику и одраслом (у даљем тексту: додатна подршка), као и састав и начин рада интересорне комисије (члан 1. став 1).

Комисију као радно тело образује орган јединице локалне самоуправе надлежан за послове друштвених делатности у складу са законом којим се уређују основе система образовања и васпитања (члан 5. став 1).

Комисија има пет чланова, и то четири стална и једног повременог члана. Сталне чланове Комисије и њихове заменике именује надлежни орган јединице локалне самоуправе, општине, града, односно градске општине на период од четири године. Председника Комисије, из својих редова, бирају стални чланови Комисије (члан 5. став 2).

Према члану 6. Правилника, координатор Комисије је лице запослено у општинској, односно градској управи, које је актом о систематизацији послова одређено да пружа стручну и административно-техничку подршку Комисији.

У складу са чланом 11. Правилника, Комисија као руковалац података, у поступку прикупљања и обраде података врши следеће радње:

- 1) прикупља и обрађује податке о детету, ученику и одраслом за кога је покренут поступак процене потребе за пружањем подршке и води евиденцију о тој збирци података;
- 2) прикупља и обрађује податке и документацију о свом раду;
- 3) води збирку података о раду Комисије и евиденцију о тој збирци података.

У ту сврху Комисија формира и води следеће збирке података:

- 1) збирку података о деци, ученицима и одраслима за које је покренут поступак процене потребе за пружањем помоћи;
- 2) збирку података о раду Комисије.

Податке за збирку података о деци, ученицима и одраслима за које је покренут поступак процене потребе прикупљају и обрађују стални чланови Комисије и Координатор Комисије у оквиру своје области рада и задатака у Комисији, док за збирку података о раду Комисије податке прикупља и обрађује само Координатор Комисије.

Међутим, иако прикупља и обрађује податке о личности у сврху процене потреба за пружањем додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету, ученику и одраслом и води евиденцију о тој збирци података, ниједним прописом није наведено да је Интерресорна комисија надлежна за издавање потврда/уверења да су деца вишеструко ометена у развоју.

Слично је и са Комисијом фонда за пензијско и инвалидско осигурање, која према Закону о финансијској подршци породици са децом⁶ (члан 38. став 3), даје мишљење о степену сметњи у психофизичком развоју и инвалидитету детета.

⁶ „Сл. гласник РС“, бр. 113/2017, 50/2018, 46/2021 - одлука УС, 51/2021 - одлука УС, 53/2021 - одлука УС, 66/2021, 130/2021 и 43/2023 - одлука УС

* * *

Заштитник грађана је, након пажљивог разматрања навода Коморе и релевантних законских и подзаконских прописа, утврдио да у позитивноправним прописима није прецизирано који орган је надлежан за издавање потврде/уверења да су деца вишеструко ометена у развоју.

* * *

Уставом Републике Србије⁷ се јемче, и као таква, непосредно примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима (члан 18).

Чланом 20. Устава утврђено је да људска и мањинска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права. Достигнути ниво људских и мањинских права не може се смањивати.

Такође, према члану 21. пред Уставом и законом сви су једнаки. Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.

Остваривање Уставом Републике Србије гарантованих права је услов за спровођење уставног начела владавине права и социјалне правде. Због тога је држава дужна да предузме све правне и фактичке мере да свим грађанима у Републици Србији омогући да та право делотворно и остварују.

* * *

Конвенција Уједињених нација о правима детета⁸ (у даљем тексту: Конвенција), у члану 2. прописује да државе чланице ове конвенције поштују и обезбеђују права садржана у Конвенцији сваком детету под њиховом јурисдикцијом, без икакве дискриминације и без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго убеђење, национално, етничко или социјално порекло, имовно стање, онеспособљеност, рођење или други статус детета или његовог родитеља или законитог старатеља.

Чланом 3. Конвенције утврђено је да су у свим активностима које се тичу деце од примарног значаја интереси детета без обзира на то да ли их спроводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавна тела.

У складу са чланом 23. Конвенције, државе чланице признају да ментално заостало или физички инвалидно дете треба да ужива пун и достојан живот, у условима којима се обезбеђује његово достојанство, подстиче самосталност и олакшава активно учешће детета у заједници.

⁷ „Сл. гласник РС“, број 98/06

⁸ „Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори“, бр. 15/90 и „Сл. лист СРЈ - Међународни уговори“, бр. 4/96 и 2/97

* * *

Законом о Заштитнику грађана, чланом 20. став 2. Заштитник грађана је овлашћен да Народној скупштини, односно Влади и органу управе поднесе иницијативу за измену или допуну закона и других прописа и општих аката, ако сматра да до повреде права грађана долази због недостатака у прописима, као и да иницира доношење нових закона, других прописа и општих аката, када сматра да је то од значаја за остваривање и заштиту права грађана.

У конкретном случају, сматрајући да до повреде права грађана долази због недостатака у прописима, Заштитник грађана упућује Министарству финансија иницијативу да у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарством за бригу о породици и демографију и Министарством просвете изнађе начин да у релевантним прописима буде јасно дефинисано који орган је надлежан за издавање потврде/уверења да су деца вишеструко ометена у развоју.

На тај начин обезбедила би се једнакост у остваривању права свих грађана и спречила могућа повреда њихових права због немогућности законских заступника да прибаве документацију која је неопходна за остваривање права на ослобађање плаћања пореза на употребу моторног возила, иако закон такву могућност прописује.

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
*
III
БЕОГРАД

мр Зоран Пашалић

Копија достављена подносиоцу